

ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
Strength of the Community Enterprises of Saluang Sub-District,
Maerim District Chiangmai Province

ไพบูลย์ พันธุ์วงศ์

ACADEMIC JOURNAL

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY
<http://research.uru.ac.th>

ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
Strength of the Community Enterprises of Saluang Sub-District,
Maerim District Chiangmai Province

ไพบุลย์ พันธวงศ์*
จักรพงษ์ พวงงามชื่น**
นครเรศ รั้งควัด**
สายสกุล ฟองมูล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทชุมชน ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลเศรษฐกิจสังคม การมีส่วนร่วมและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग 2) ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग จำนวน 208 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์พหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมมีสถานภาพสมรส ประกอบอาชีพเกษตรกร มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คนขึ้นไป มีรายได้ครัวเรือน 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน โดยเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตรวจสอบและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้าน ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันมีการปรับใช้ในอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกมีความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก และการมีคุณธรรมสมาชิกมีการปรับใช้อยู่ในระดับมากเช่นกัน 2) ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग ด้านการจัดการ ด้านการผลิต และด้านการตลาด พบว่า มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน 3) ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग ได้แก่ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ สมาชิกครัวเรือนการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วม ความรู้ และการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig.<0.05)

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน ความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้

** ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Abstract

The objectives of this study were to explore: 1) community context socio-economic attributes of bio-life participation and applying Philosophy in sufficiency economic intocommunity enterprise of Saluang sub-district; 2) the strengths of community enterprises of Saluang sub-district; 3) The factors effecting on the strengths of community enterprises of Saluang sub-district, Maerim district, Chiang Mai provincer. The sample group in this study consisted of 208 numbers of community enterprise of Saluang members sub-district. A set of questionnaires was used for date collection and descriptive statistics and chi-square were employed.

Findings showed that most of the respondents were male, 44 years old on average, married, and primary school holders. There are 5 family's members upward, an income 5000 - 10000 bath per month. Half of the respondents had been members of saving for product group. The participation of members included decision, operations, beneficiary, monitoring and evaluation were overall moderate. Applying sufficiency economic, moderation, reasonableness and self-immunity applied in the middle level. The knowledge finds that more than half of the members are knowledgeable about the sufficiency in high level. And moralities members are applied in the high level 2) the strength of the community enterprise of Saluang. district management, manufacturing and marketing found that has strengthened in all 3) factors affecting the strength of the community enterprise of Saluang district including educational, status, occupation, household members. Membership of social groups, participation, Knowledge and applying philosophy sufficiency economic correlated with statistically significant (sig. <0.05)

Keywords: Community Enterprise, Strengths, Participation, Sufficiency Economic

บทนำ

ท่ามกลางการตระหนักถึงความผิดพลาดหลายด้านอันเกิดจากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาที่อยู่ภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศไปสู่สภาวะความทันสมัย (Modernization) ของสังคมไทย โดยเฉพาะผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนชนบทไทยไม่ว่าจะเป็นด้านศักยภาพในการพึ่งตนเอง การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความสามารถในการจัดการทรัพยากรภายใต้อำนาจและสิทธิของชุมชนเอง ผลกระทบเหล่านี้ได้ทำให้กระแสความสนใจในบรรดาหม่นักคิด นักวิชาการ และนักพัฒนาจำนวนมากมุ่งมาสู่การพัฒนาทางเลือกแบบอื่น โดยเฉพาะแนวทางซึ่งเน้นที่การพลิกฟื้นความเข้มแข็งของชุมชนให้กลับคืน และแนวทางหนึ่งของการพลิกฟื้นความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งได้รับการกล่าวขานกันมากที่สุดในยุคนี้ก็คือ การมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง (นภาพกรณ์ หะวานนท์ และคณะ อังใน เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และคณะ, 2550: 153)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ภัยธรรมชาติที่รุนแรง เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม วาตภัย เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ กระแสนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ การบริโภคนิยม การว่างงาน ความขัดแย้งภายในประเทศส่งผลให้ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร คุณธรรมของคนในชุมชนลดลง จึงจำเป็นต้องพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งจะเป็นแนวทางต่อการแก้ไขปัญหาและเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 9)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เป็นหนี้สินและอยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้รวมถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันสำหรับสมาชิกในหมู่บ้าน ชุมชน แนวทางหนึ่งคือการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นหลักในการดำรงชีวิต และอีกแนวทางหนึ่งคือการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบล โดยจัดเวทีเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาไปจนถึงการเรียนรู้เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ทั้งในส่วนที่ครัวเรือนดำเนินการ

เองและทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมด้วยและที่จะให้ส่วนราชการช่วย ข้อเสนอเหล่านี้จะถูกประมวลขึ้นเป็นแผนชุมชนส่งต่อไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอและจังหวัดตามลำดับ จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น “ชุมชนเข้มแข็ง” หมายถึงชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิมศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลาย และจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก (สมาพันธ์เกษตรพลังงานประมงและพลังงานอินโดจีน, 2557: ออนไลน์)

ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีและองค์กรของชุมชนเข้มแข็งด้วยการพัฒนาให้กลุ่มอาชีพต่างๆ มีขีดความสามารถในการยกระดับทุนการผลิตและการตลาดให้สูงขึ้น โดยเน้นการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน 2 ลักษณะคือ ส่งเสริมให้ประชาชนผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มการผลิตเพื่อจำหน่ายในรูปแบบธุรกิจชุมชน ดังนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอันจะส่งผลต่อพัฒนาการของระดับชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่การจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยการผนึกกำลังของทุกฝ่ายทุกระดับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธวิธีและการนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย (ชลธิ เจริญรัฐ, 2547: 1)

ธุรกิจชุมชนหรือ “วิสาหกิจชุมชน” (Community Enterprise) เกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยวิสาหกิจชุมชนจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยวๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่งานที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่นๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรงเศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็ง

และอยู่ได้ (อานันท์ ตะนายศรี, 2555: ออนไลน์)ตั้งนั้น วิสาหกิจชุมชน จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหา และส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

วิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนในปี พ.ศ. 2549 โดยการนำของผู้นำท้องถิ่น สิ่งที่ผลักดันให้เกิดการรวมตัวและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนภายในชุมชนนั้นเนื่องมาจากความแตกแยกของคนในชุมชน การทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่างคนต่างอยู่ไม่มีการรวมตัวกัน จะรวมตัวกันก็ต่อเมื่อมีงานเทศกาล หรืองานหมู่บ้าน คนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน มีความคิดที่แตกแยก ไม่มีความสามัคคี ไม่มีความเมตตา ไม่มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนขาดความเข้มแข็ง และตกอยู่ในสภาวะการณ์วังวนแห่งปัญหา อาทิ ปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง ปัญหายาเสพติดและอาชญากรรม ประชาชนเป็นหนี้ติดลบ แทบทุกคนไร้เรือน ปัญหาสุขภาพ ประชาชนเป็นโรคมะเร็งสาเหตุก็เนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรและไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา คือ สภาพที่ดินเสื่อมโทรม ผลผลิตตกต่ำ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ได้ถูกไต่ตรองจากผู้นำท้องถิ่น โดยได้ปรึกษาหารือและเสนอแนะปัญหาต่อหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนากรเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) มูลนิธิพัฒนาชนบทวัดป่าคาราภิรมย์ เป็นต้น ฯลฯ ซึ่งต่างก็เข้ามาสนับสนุนในเรื่องขององค์ความรู้ แหล่งเงินทุน การบริหารจัดการ ตลอดจนการสร้างพลังใจให้เกิดขึ้นในชุมชน นั่นก็คือการรวมกลุ่มกันทำเกษตรตามความถนัดหรือเรียกอีกอย่างคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ชุมชนอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการทำที่ชุมชนได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชนจนสามารถก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคจนประสบผลสำเร็จได้จนตราบเท่าทุกวันนี้

ชุมชนตำบลสะลวงมีกลุ่มวิสาหกิจทั้งหมด 22 กลุ่ม แต่มีเพียง 13 กลุ่มที่ได้รับการจดทะเบียนขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงมีเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะชุมชนมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการสร้างความสมานฉันท์ ร่วมกันพัฒนา รักน้ำ รักป่า แก้ปัญหาความยากจนภายใต้การดำเนินงานที่อุทิศตนให้กับชุมชนโดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนแต่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่า สิ่งที่กำลังมานี้เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การได้รับรางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ของชุมชนตำบลสะลวง ได้แก่ รางวัลกองทุนแม่ของแผ่นดิน รางวัลชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง รางวัลชนะเลิศ (To Be Number One) ประเภทชุมชน รางวัลชนะเลิศศูนย์การเรียนรู้ และรางวัลศูนย์การเรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน

ด้วยเหตุและผลดังข้างต้นนี้ จึงเกิดคำถามขึ้นกับผู้วิจัยว่าอะไรที่เป็นปัจจัยทำให้ชุมชนเหล่านี้ ประสบผลสำเร็จในการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อันนำไปสู่ความเข้มแข็งซึ่งผู้วิจัยคาดว่าคำตอบที่ได้นั้น จะนำไปสู่การเสนอทางเลือกในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นๆ หรือสามารถนำไปขยายผลต่อยอดการพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ ได้ ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วม และการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 ตำบล 8 หมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน 13 กลุ่มมีสมาชิกที่เข้าร่วมทั้งหมด 208 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา บริบทของชุมชนและข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग ความเข้มแข็ง วิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग และปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบล สะलग

กรอบความคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ตัวแปรต้น ประกอบด้วย บริบทชุมชน มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกครัวเรือน ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน ลักษณะการถือครองที่ดิน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร แหล่งเงินทุนสนับสนุนทำการเกษตร ปัจจัยทางสังคม คือ การเป็นสมาชิกองค์กร/ชมรม/กลุ่ม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ/ประเมินผล การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ

ความมีเหตุมีผล ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้/คุณธรรม ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อตัวแปรตาม ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ผสมองค์ความรู้ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงทั้งหมด จำนวน 208 คนโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง สาเหตุที่ต้องรวบรวมข้อมูลประชากรที่ได้มาทั้งหมด เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงมีจำนวนที่อยู่ในวิสัยที่ผู้ทำวิจัยพึงกระทำการเก็บข้อมูลได้ (กนกพรรณ จำปาศรี, 2555: 24) ได้ระบุไว้ว่าถ้างานวิจัยที่จะศึกษาได้ทุกหน่วยก็ควรที่จะศึกษาประชากรทั้งหมด เพื่อความแม่นยำและไม่จำเป็นต้องใช้สถิติมาประมาณหรือทดสอบสมมติฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามจำนวน 208 ชุด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้การควบคุมดูแลของประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง ตอนที่ 3 การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง และตอนที่ 4 ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยด้านบริบทชุมชนพบว่า ตำบลสะลวงมีพื้นที่ประมาณ 118,389 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลสันป่ายาง ตำบลห้วยทราย ตำบลขี้เหล็ก และตำบลสะเมิงเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับเนินเขาและมีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก สภาพที่ดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนซึ่งเหมาะแก่การปลูกพืช ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เป็นต้น ประชากรทั้งสิ้น 4,699 คน ประกอบด้วยชนหลายเผ่าพันธุ์ เช่น คนเมือง ไทลื้อ กระเหรี่ยง ม้ง มูเซอ และ ลัวะ ประชาชนตำบลสะลวงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรกรรม เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นต้น เนื่องด้วยภูมิศาสตร์อำนวยต่อการเพาะปลูก นอกจากพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเกษตรแล้ว ชุมชนยังมีพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน หลังจากตรากตรำทำงานมาแล้ว ได้เป็นที่รื่นรมย์ทางใจแก่คนในชุมชน และคนต่างท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนมีประเพณีที่ถือปฏิบัติร่วมกันมา เช่น ประเพณี 4 เบ็ญ เป็นประเพณีหลังเก็บเกี่ยวซึ่งถือเป็นประเพณีทานข้าวใหม่ ประกอบด้วยการลงแขกหรือการรวมพลังกันเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในเดือนเมษายนจะมีประเพณีสงกรานต์ประกอบด้วยการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เดือนกรกฎาคมจะมีประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า เดือนสิงหาคมมีประเพณีสู่ขวัญวัวควายและเป็นการเริ่มฤดูกาลปลูกข้าวใหม่ ส่วนในเดือนพฤศจิกายนจะมีประเพณียี่เป็ง เป็นต้น

ผลการศึกษาปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสแล้ว มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คนขึ้นไป ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 5000 - 10000 บาทต่อเดือน ส่วนปัจจัยทางสังคม พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง พบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการตรวจสอบและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางส่วนการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันมีการปรับใช้ในอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านความรู้ของสมาชิก พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งมีความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก และการมีคุณธรรมสมาชิกมีการปรับใช้อยู่ในระดับมากในขณะที่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในด้านการจัดการ ด้านการผลิต และด้านการตลาดพบว่า มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมและการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าโดยรวมมี 8 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนได้แก่ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ สมาชิกครัวเรือน การเป็นสมาชิกทางสังคม การมีส่วนร่วม ความรู้และการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนัยสำคัญที่ 0.002, 0.005, 0.001, 0.001, 0.000, 0.000, 0.000, และ 0.000 ตามลำดับ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมการมีส่วนร่วมและการปรับใช้
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในด้านการจัดการ
 (n=208)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความเข้มแข็งวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลงง		
	X ²	df	sig
การศึกษา	12.739	2	0.002
สถานภาพ	15.041	4	0.005
อาชีพ	19.378	4	0.001
สมาชิกครัวเรือน	14.967	2	0.001
การเป็นสมาชิกทางสังคม	24.338	2	0.000
การมีส่วนร่วมของสมาชิก	24.189	4	0.000
ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	87.486	4	0.000
การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	20.554	4	0.000

หมายเหตุ : ** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอตามประเด็นสำคัญคือ 1) ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลง 2) ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ระดับความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลง

1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลง พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งขัดแย้งกับ อัจฉรา ไสบาล และนิวัฒน์ มาศวรรณา ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน: กรณีโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไก่อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของสมาชิกอยู่ในระดับน้อย หากพิจารณาแต่ละด้านของการดำเนินงานด้านการวางแผนงานสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนด้านการดำเนินงานด้านการรับผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผลทั้ง 3 ด้านสมาชิกมีส่วนร่วมในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากหลายกิจกรรมในการดำเนินงานเกิดจากการตัดสินใจของหัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นผู้ดูแลและควบคุมหลักอยู่แล้วจึงทำให้สมาชิกไม่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม

2) ระดับการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลงมีการปรับใช้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ สกล พรหมสิน (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลหงส์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร พบว่า ประชาชนตำบลหงส์เจริญมีการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลงได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในชุมชนและกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนไม่เต็มประสิทธิภาพและไม่ต่อเนื่อง โดยจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเกษตรแม่บ้าน พบว่า มากกว่าครึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ให้เหตุผลว่า ต้องดูแลครอบครัวซึ่งเป็นภาระอย่างแรกมากกว่าเรื่องอื่นๆ และมีการนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตบ้างเป็นบางครั้ง

3) ระดับความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลงในด้านการจัดการพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ สุมาลี สันติพลวุฒิและคณะ (2544) ศึกษาแนวทางในการวางแผนระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลเขาสามยอดและตำบลขอนแก่น ผลการศึกษาด้านความเข้มแข็งพบว่าความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยเห็นว่าผู้นำและแกนนำดำเนินการเป็นหลัก

ขาดการตรวจสอบการทำงาน และขาดการยอมรับผู้รู้ในชุมชน วัตถุประสงค์ที่มีในชุมชนไม่เพียงพอต่อความต้องการ การวางแผนการตลาดและการผลิตยังไม่ชัดเจน การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางการตลาดยังมีน้อย และไม่มีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะलग พบว่า มี 8 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ สมาชิกครัวเรือน การเป็นสมาชิกทางสังคม การมีส่วนร่วม ความรู้และการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนัยสำคัญที่ 0.002, 0.005, 0.001, 0.001, 0.000, 0.000, 0.000, และ 0.000 ตามลำดับ ในขณะที่ จีรศักดิ์ ปาลีพงศ์พันธุ์ และ สุมาลี สันติพลวุฒิ (2545) ศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนานิคม และองค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่นน้อย ผลการศึกษาพบว่าระดับความเข้มแข็งของชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนานิคม และองค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่นน้อยอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุเชิงซ้อนพบว่าภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน และความพอใจในองค์กรชุมชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความเข้มแข็งของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนานิคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. บริการความรู้แก่ประชาชน

1.1 ประชาชนตำบลสะलग อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ตลอดจนนักวิจัย นักพัฒนาชุมชนและผู้นำชุมชนสามารถนำข้อมูลด้านบริบทของชุมชนและข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกตำบลสะलगมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

2. เป็นองค์ความรู้ในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 กรมพัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ รวมทั้งหน่วยงานอิสระต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ประกอบการทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการพัฒนา อันก่อประโยชน์แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2.2 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาชุมชน การพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอก นักศึกษาหรือผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

2.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำชุมชนหรือตำบลใกล้เคียงในการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการทำงานในด้านการถ่ายทอดความรู้วิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตลอดจนความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. เป็นประโยชน์แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

3.1 เป็นรูปแบบในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนใกล้เคียง

3.2 ผลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปประกอบเป็นแผนพัฒนาชุมชนใกล้เคียงอื่นๆ ในประเทศไทยได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจึงควรมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมในการดำเนินงานและควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้าร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

2. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ถึงความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตำบลสะลวงเท่านั้น ซึ่งยังคงเหลืออีกหลายปัจจัยที่ยังไม่ได้ทำการศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเทียบผลวิเคราะห์และตอบโจทยปัญหาวิจัยในประเด็นอื่นๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่างๆ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดน่านหรือพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปอ้างอิงหรืออธิบายสรุปผลการวิจัยได้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพรรณ จำปาศรี. (2551). ผลที่เกิดจากการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล
สะลงอำเภอมะแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารพัฒนามหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชลธิ์ เจริญรัฐ. (2547). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบล
หนองไฮ อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี. คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เพ็ญสิริ จีระเดชากุล, พนารัช ปรีดากรณ์ และพรใจทองอิน. (2550). ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความ
เข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริม
วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมาพันธ์เกษตรพลังงานประมงและพลังงานอินโดจีน. (2557). ชุมชนเข้มแข็ง ต้นแบบการพัฒนา
อย่างยั่งยืน. ระบบออนไลน์: <http://aeflindochina.com/th/ข่าวสาร/ข่าวสาร/.html>
สืบค้นวันที่ 11 ธันวาคม 2557.
- อานันท์ ตะนัยศรี. (2555). วิสาหกิจชุมชน. ระบบออนไลน์: <http://ophbgo.blogspot.com/>
สืบค้นวันที่ 13 พฤศจิกายน 2557.
- อัจฉรา ไสบาลและ นิวัฒน์ มาศวรรณา. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน
วิสาหกิจชุมชน: กรณีโรงสีชุมชนครบวงจร ตำบลไถ่คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ
ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกล พรหมสิน (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพ
ชีวิตของประชาชน ตำบลหงษ์เจริญ ตำบลท่าแซะจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุมาลี สันติพลวุฒิและคณะ (2544). แนวทางการวางแผนระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
กรณีศึกษาตำบลเขาสามยอดและตำบลขอนแก่น. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
เศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จิรศักดิ์ ปาลีพงศ์พันธุ์ และ สุมาลี สันติพลวุฒิ (2545) ศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนตาม
แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนานิคม และองค์การบริหาร
ส่วนตำบลขอนแก่น. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์